herpy

ŻÓŁWIE LĄDOWE I WODNE

Żółw malowany

Chrysemys picta

Chrysemys picta to dzienny, półwodny żółw z Ameryki Północnej z czerwonymi i żółtymi paskami na szyi, kończynach i brzegu pancerza. Pancerz osiąga 13-25 cm, a zwierzę może żyć wiele dziesięcioleci. Dorosły osobnik wymaga dużego, filtrowanego zbiornika z kilkuset litrami wody, ciepłego miejsca do wygrzewania i silnego UVB.

Rodzina: Emydidae Nazwa angielska: Painted Turtle

NAJWAŻNIEJSZE FAKTY

ZWIERZĘ

Wielkość dorosłego osobnika	**13-25 cm** długość całkowita z ogonem
Waga	**300-500 g**
Długość życia	**25-40 lat**
Aktywność	**Za dnia**
Tryb życia	**Półwodny**
Środowisko	**Mokradła i lasy i łąki strefy umiarkowanej**
Trudność	**Średnio zaawansowany**

HODOWLA

Min. terrarium	**130 × 65 × 60 cm** D × S × W dla 1 dorosłego osobnika
Temperatura w dzień	**20-30 °C**
Miejsce wygrzewania	**30-40 °C**
Temperatura w nocy	**15-24 °C**
Wilgotność	**50-80%**
Woda	**Akwaterrarium** głębokość 25-35 cm
Temperatura wody	**21-27 °C**
UVB	**Niezbędne** Strefa Fergusona 3
Pokarm	**Owady, gotowa karma, rośliny, kręgowce i dżdżownice i ślimaki**
Utrzymanie	**Pojedynczo lub w grupach**

ROZMNAŻANIE

Rozmnażanie	**Jajorodny**
Wielkość zniesienia	**4-15 jaj**
Zniesienia w roku	**1-5**
Inkubacja	**72-80 dni** przy 25-30 °C

OCHRONA I FORMALNOŚCI

CITES	**Niewymieniony**
Załącznik unijny	**Załącznik B**
IUCN	**Najmniejszej troski (LC)**

O gatunku

Chrysemys picta to mały do średniego żółw słodkowodny, który większość doby spędza w wodzie, a na ląd wychodzi, by się wygrzewać i składać jaja. Karapaks jest owalny, gładki i stosunkowo płaski, oliwkowozielony do czarnego, bez kilu. Plastron jest żółty, u niektórych osobników z czerwonawymi odcieniami i ciemnym rysunkiem pośrodku. Skóra jest oliwkowa do czarnej z czerwonymi i żółtymi paskami na szyi, kończynach i ogonie, a na głowie występują żółte paski z dużą żółtą plamą za każdym okiem. Stopy mają błony pławne. Wszystkie wymiary w tekście dotyczą długości pancerza.

Dorosłe osobniki mierzą 13-25 cm, a samice są większe od samców. Samica ma wyższy, bardziej zaokrąglony pancerz i waży średnio około 500 g wobec około 300 g u samca. Samca rozpoznaje się po bardzo długich pazurach na przednich kończynach oraz dłuższym, grubszym ogonie, w którym otwór kloaki znajduje się dalej od nasady. Wielkość zależy od podgatunku:

zachodni jest największy i rzadko przekracza 20 cm, pojedyncze osobniki dochodzą do 25 cm, wschodni i środkowy osiągają około 18 cm, a forma południowa około 15 cm.

Gatunek ma trzy podgatunki, które krzyżują się tam, gdzie stykają się ich zasięgi. Wschodni (*C. p. picta*) ma tarcze pancerza ułożone w proste rzędy w poprzek grzbietu i niemal jednolicie żółty plastron. Środkowy (*C. p. marginata*) ma ciemną, symetryczną plamę pośrodku plastronu. Zachodni (*C. p. bellii*) ma siateczkowaty jasny wzór na karapaksie i dużą barwną plamę, często czerwonawą, sięgającą ku brzegom plastronu. Formę południową (*C. dorsalis*) uznaje się dziś najczęściej za odrębny gatunek. Hodowla wszystkich form jest taka sama.

Gatunek bywa często mylony z *Trachemys scripta*. *C. picta* jest bardziej płaski i nie ma ani czerwonej plamy za okiem, ani nakrapianego plastronu.

Długość życia w niewoli wynosi zwykle 25-30 lat, a pojedyncze osobniki dożywają 40-50 lat. Gatunek jest płochliwy i nie jest to żółw do brania na ręce; większość zwierząt stresuje się podczas manipulacji. Dorosły żółw przez całe swoje długie życie potrzebuje dużej ilości wody, ciepła i UVB.

Czytaj więcej: Światło i UVB

Występowanie i środowisko

Chrysemys picta to najszerzej rozprzestrzeniony żółw Ameryki Północnej i jedyny, którego zasięg sięga od Atlantyku po Pacyfik. Gatunek występuje w południowej Kanadzie od Nowej Szkocji i Nowego Brunszwiku przez Quebec, Ontario i prowincje preriowe po Kolumbię Brytyjską, w większości USA od Maine po Waszyngton i Oregon oraz w jednym cieku w północnym Meksyku (Chihuahua). Na południu dociera do wybrzeża Zatoki Meksykańskiej w Luizjanie i Alabamie, a w południowo-zachodnich USA (m.in. w Teksasie, Nowym Meksyku, Arizonie i Utah) występują tylko rozproszone populacje.

Podgatunek wschodni żyje od kanadyjskich prowincji nadmorskich po Georgię, na wschód od Appalachów. Środkowy żyje w regionie Wielkich Jezior i na Środkowym Zachodzie aż po Tennessee i północno-zachodnią Alabamę. Zachodni żyje od kanadyjskich prerii i Wielkich Równin na zachód aż po wybrzeże Pacyfiku.

Poza pierwotnym zasięgiem gatunek występuje dziś jako introdukowany m.in. w okolicach Phoenix w Arizonie oraz w Niemczech, Hiszpanii, na Filipinach i w Indonezji, ponieważ zwierzęta zostały wypuszczone. Kraje przy mapie obejmują wyłącznie pierwotny zasięg.

> **Naturalny zasięg:** Kanada, Stany Zjednoczone i Meksyk.

ŚRODOWISKO

Chrysemys picta żyje w spokojnych, płytkich wodach słodkich o miękkim, mulistym dnie: w stawach, małych jeziorach, na mokradłach, bagnach oraz w wolno płynących rzekach i kanałach. Gatunek preferuje duże tereny podmokłe z bujną roślinnością wodną i długimi okresami wysokiego stanu wody, a radzi sobie także w sztucznych stawach i zanieczyszczonych zbiornikach.

Rytm dnia wyznacza słońce. Zwierzę wychodzi o wschodzie słońca i przez kilka godzin wygrzewa się na pniach, kamieniach i innych obiektach nad wodą. Po nagrzaniu wraca do wody, by żerować, a po ochłodzeniu wychodzi ponownie raz lub dwa razy. Wiele osobników wygrzewa się razem, a na jednym pniu może leżeć w stosach do 50 żółwi. W razie zagrożenia błyskawicznie zsuwają się do wody. Nocą zwierzę odpoczywa na dnie lub na jakimś obiekcie pod wodą.

W chłodniejszych regionach gatunek zimuje, zakopując się w mule na dnie zbiornika. Młode wykluwają się w sierpniu i wrześniu, a w regionach północnych wiele z nich pozostaje w gnieździe przez zimę i wychodzi następnej wiosny; znoszą mróz, ponieważ ich krew może ulec przechłodzeniu. W najbardziej wysuniętych na południe regionach gatunek niekoniecznie zimuje. Samice opuszczają wodę od końca maja, by wykopać gniazdo, często w otwartej, nasłonecznionej, piaszczystej glebie w pobliżu wody.

Hodowla

TERRARIUM

Trzymaj zwierzę w akwarium, dużym zbiorniku lub zamkniętym stawie wewnątrz budynku, a nie w zwykłym terrarium. Zbiornik musi mieć długość co najmniej pięciokrotnie większą niż długość pancerza największego osobnika i szerokość równą połowie długości, a część lądowa wlicza się w powierzchnię dna. Woda musi być co najmniej dwa razy głębsza niż

pancerz jest szeroki. Wymiary podane w ramce, 130 × 65 × 60 cm, odpowiadają żółwiowi o długości do 25 cm i dają część wodną 90 × 65 cm z 35 cm wody (około 200 litrów), część lądową 40 × 65 cm i 25 cm burty nad lustrem wody. Większy zbiornik jest zawsze lepszy, a każdy kolejny żółw wymaga więcej miejsca.

Od początku urządź zbiornik dla dorosłego zwierzęcia, bo młode rosną szybko. Woda jest ciężka: 200 litrów waży 200 kg, więc ustaw zbiornik na podłodze, która go udźwignie. Część lądowa musi być na tyle duża, by całe zwierzę mogło całkowicie wyjść z wody i wyschnąć. Zbuduj ją jako plażę lub półkę z szorstką rampą i połóż duży, płaski kamień jako miejsce do wygrzewania. Lampa i UVB wiszą bezpośrednio nad miejscem do wygrzewania. Kryjówka pod wodą musi być bezpieczna, żeby zwierzę nie mogło w niej utknąć i utonąć. Rośliny w zbiorniku zostaną podarte, niezależnie od tego, czy zwierzę je zjada. Dno może być gołe albo możesz użyć kamieni zbyt dużych, by dało się je połknąć, lub tak drobnego żwiru, że przejdzie przez przewód pokarmowy bez szkody.

Zabezpiecz zbiornik całkowicie przed ucieczką, zarówno w pomieszczeniu, jak i na zewnątrz. Staw na zewnątrz w lecie musi być zamknięty zarówno przed ucieczką, jak i przed drapieżnikami: ogrodzenie wkopane co najmniej 30 cm w ziemię i siatka na górze. Unikaj drobnej siatki, która odcina dużą część słonecznego UVB.

Czytaj więcej: Ciepło i temperatura

TEMPERATURA

Powierzchnia miejsca do wygrzewania powinna mieć około 40 °C, mierzone termometrem na podczerwień kilka godzin po włączeniu lamp, a powietrze nad nim 30-35 °C. Grzej lampami halogenowymi w głębokich kloszach z ceramiczną oprawką i umieść lampę w tej samej odległości od miejsca do wygrzewania co świetlówkę UVB. Powietrze w pozostałej części pomieszczenia powinno mieć w dzień 20-30 °C.

Woda powinna mieć 24-27 °C. Dorosłe osobniki tolerują chłodniejszą wodę, do około 21 °C, a młode potrzebują 24-29 °C; obie wartości zapożyczono od *Trachemys scripta*. Ustaw grzałkę na najniższą temperaturę, aby w zbiorniku powstał gradient, i osłoń ją perforowaną plastikową osłoną lub rurą PVC, żeby zwierzę się nie poparzyło. Kontroluj wodę termometrem cyfrowym i zadbaj o brak przeciągów, bo silne wahania temperatury mogą powodować infekcje dróg oddechowych.

Nocą lampy się wyłącza, a temperatura powietrza może spaść do około 15-24 °C. Czas włączania i wyłączania lamp ustawia się na timerze na 11-13 godzin światła na dobę.

Zimowanie jest dla gatunku naturalne. Zwierzę przestaje jeść, gdy jesienią woda robi się chłodniejsza niż 15-18 °C, a w regionach północnych zimowanie trwa od października do marca przy temperaturze ciała około 6 °C; najbardziej wysunięte na południe populacje niekoniecznie zimują. W niewoli zimowanie nie jest konieczne, a zwierzę trzymane przez cały rok w stałym cieple dobrze sobie bez niego radzi. Jeśli chcesz przeprowadzić zimowanie, postępuj tak samo jak w przypadku *Trachemys scripta*: tylko zdrowe, dobrze odżywione zwierzęta po badaniu u weterynarza, bez karmienia w ostatnich tygodniach przed zimowaniem, 3-5 °C przez najwyżej 14 tygodni i ważenie co 2-4 tygodnie. Zwierzę, które samo z siebie staje się ospałe i przestaje jeść w środku ciepłego sezonu, musi trafić do weterynarza.

WILGOTNOŚĆ I WODA

Wilgotność dla żółwia zapewnia sama woda, więc względna wilgotność powietrza nie jest dla tego gatunku bliżej udokumentowana i nie ma decydującego znaczenia; 50-80 % w pomieszczeniu w zupełności wystarczy. Decydująca jest czystość wody.

Zwierzę oddaje odchody do wody, więc woda szybko się brudzi. Używaj mocnego filtra i regularnie podmieniaj część wody; sam filtr nie wystarczy. Po karmieniu usuwaj resztki pokarmu i zanieczyszczenia siatką akwarystyczną.

Czytaj więcej: Wilgotność, zraszanie i wentylacja

WODA I JAKOŚĆ WODY

Woda jest miejscem życia zwierzęcia, więc musi być głęboka, czysta i ciepła. Woda musi być co najmniej dwa razy głębsza niż pancerz jest szeroki, a dla dorosłych osobników odpowiednie jest 25-35 cm. Temperatura wynosi 24-27 °C (zob. Temperatura).

Filtr musi filtrować zarówno mechanicznie, jak i biologicznie. Część mechaniczna usuwa resztki pokarmu i odchody; część biologiczna, z gąbką lub ceramicznymi pierścieniami, zasiedlają pożyteczne bakterie, które przetwarzają toksyczne związki azotu. Bakterie potrzebują przepływającej wody. Filtr przeznaczony dla ryb jest często za słaby, więc wybierz taki, który jest przeznaczony na co najmniej 2-3-krotność objętości wody, najlepiej zewnętrzny filtr kubełkowy. Filtry podżwirowe i małe filtry wewnętrzne nie nadają się. Kamień napowietrzający dostarcza dodatkowego tlenu, ale nie jest filtrem.

Czyść filtr co najmniej raz w miesiącu i płucz wkłady filtracyjne w wodzie ze zbiornika, a nie z kranu, aby zachować bakterie. Nigdy nie używaj mydła. Wyjmij wtyczkę suchymi rękami, zanim dotkniesz filtra, i podłącz cały sprzęt elektryczny przy wodzie przez wyłącznik różnicowoprądowy. Nie czyść filtra w kuchni.

OŚWIETLENIE I UVB

UVB jest niezbędne. Gatunek należy do strefy Fergusona 3-4. Indeks UV na powierzchni miejsca do wygrzewania powinien wynosić około 3,0-4,0, a mile widziane są też strefy o niższym indeksie UV, by zwierzę mogło wybierać. Użyj świetlówki T5 HO z odbłyśnikiem, która obejmuje 50-75 % długości zestawu i wisi nad miejscem do wygrzewania.

Odległość od świetlówki do grzbietu zwierzęcia wynosi 28-33 cm dla świetlówki 5-6 % UVB i 43-53 cm dla świetlówki 10-12 % UVB. Nigdy nie wieszaj świetlówki bliżej niż 25 cm od miejsca do wygrzewania, bo wtedy promieniowanie nie pokrywa zwierzęcia równomiernie. Plastik i szkło całkowicie zatrzymują UVB, a siatka zatrzymuje jego część, więc między świetlówką a zwierzęciem nie może nic być. Świetlówki UVB tracą moc i trzeba je regularnie wymieniać. Na zewnątrz w ciepłych miesiącach słońce zapewnia zarówno ciepło, jak i UVB.

Uzupełnij oświetlenie mocną lampą dzienną o barwie około 6.400 K. Światło powinno być włączone około 12 godzin na dobę. Nigdy nie używaj kolorowego światła, także w nocy, bo oczy zwierzęcia są bardzo wrażliwe na barwy.

ŻYWIENIE

C. picta jest wszystkożerny. W naturze zjada rośliny wodne, glony, owady wodne, skorupiaki, ślimaki, małe ryby i padlinę. Młode osobniki są głównie mięsożerne, a z wiekiem dieta staje się bardziej roślinna. Żółw je w wodzie, więc wrzucaj pokarm do zbiornika. Czerwona i żółta barwa skóry pochodzi z barwników roślinnych (karotenoidów) z pożywienia, dlatego urozmaicona dieta z glonami i roślinami wodnymi utrzymuje kolory.

Plan karmienia zapożyczono od *Trachemys scripta*, który ma niemal taką samą dietę. Zwierzęta poniżej 1 roku dostają mniej więcej 50 % pokarmu zwierzęcego i 50 % roślinnego: pokarm zwierzęcy codziennie, zieleninę codziennie i pellet co drugi dzień. Zwierzęta powyżej 1 roku dostają 25 % pokarmu zwierzęcego i 75 % roślinnego: pokarm zwierzęcy 1-2 razy w tygodniu, zieleninę codziennie i pellet 2-3 razy w tygodniu. Porcja pokarmu zwierzęcego to tyle, ile zwierzę zje w 5-10 minut, porcja zieleniny odpowiada wielkości pancerza, a porcja pelletu wielkości głowy.

Wybieraj pellet o zawartości 30-40 % białka, z niską zawartością tłuszczu, witaminą D i wysokim stosunkiem wapnia do fosforu, i podawaj suplementy witaminowo-mineralne. Pokarm zwierzęcy: dżdżownice, mączniki, karaczany, świerszcze, krewetki i kryl, ślimaki z hodowli i małe ryby; całe zwierzęta są lepsze niż kawałki. Zielenina: rzęsa wodna, pistia, hiacynt wodny, mniszek, koniczyna, gwiazdnica, sałata, endywia i jarmuż. Owoce to okazjonalny przysmak. Nigdy nie podawaj awokado, cebuli, pomidora, owoców cytrusowych, grzybów, rabarbaru ani ostrej papryki. Używaj wyłącznie roślin z natury, które zostały pewnie oznaczone i nie były pryskane. Wapń zwierzę otrzymuje z pelletu i z sepii w zbiorniku, z której najpierw trzeba usunąć twardą plastikową spodnią warstwę.

Czytaj więcej: Zwierzęta karmowe: utrzymanie i hodowla Czytaj więcej: Wapń, witaminy i suplementy

ZACHOWANIE I OBCHODZENIE SIĘ ZE ZWIERZĘCIEM

C. picta jest aktywny w dzień, płochliwy i szybko ucieka do wody. Nie jest oswojony i źle znosi kontakt, więc należy go brać do rąk tylko wtedy, gdy to konieczne, np. przy kontroli zdrowia lub sprzątaniu. Manipulacja stresuje zwierzę, a ono może gryźć i drapać. Jeśli trzeba je podnieść, chwyć je od spodu i trzymaj pancerz obiema rękami. Myj ręce mydłem przed i po kontakcie i nie pozwalaj dzieciom poniżej 5 lat brać zwierzęcia do rąk.

Gatunek nie jest właściwie społeczny, ale toleruje inne żółwie tej samej wielkości o podobnych wymaganiach, jeśli jest dużo miejsca oraz wiele kryjówek i miejsc do wygrzewania. Obie płci mogą być dominujące lub terytorialne. Jeśli widzisz utrzymującą się agresję, zapewnij większy zbiornik albo rozdziel zwierzęta. Trzymaj samce z samicami tylko wtedy, gdy samice mają możliwość ucieczki, bo samce bywają brutalne podczas kopulacji. Najprostszym rozwiązaniem jest jedno zwierzę w dużym zbiorniku.

Rozmnażanie

DOJRZAŁOŚĆ PŁCIOWA I OKREŚLANIE PŁCI

Samiec ma dłuższe pazury na przednich kończynach, dłuższy i grubszy ogon, a otwór kloaki znajduje się dalej na ogonie; samica jest większa, ma wyższy pancerz i krótszy ogon. Samce osiągają dojrzałość płciową przy długości plastronu 7-9 cm, w większości populacji po 2-5 latach, a samice przy długości plastronu 10-13 cm po 6-10 latach. W najbardziej wysuniętych na

północ populacjach trwa to dłużej: samce po 7-9 latach, a samice po 11-16 latach. Wzrost jest szybki w pierwszych latach, potem zwierzęta rosną powoli.

GODY I KOPULACJA

Kopulacja odbywa się pod wodą wiosną i jesienią, gdy woda jest jeszcze chłodna. Samiec płynie za samicą, aż znajdą się pyskiem w pysk, i gładzi jej głowę i szyję długimi pazurami; gotowa samica odwzajemnia ten ruch. Po kilkukrotnym powtórzeniu samica płynie na dno, gdzie dochodzi do kopulacji. Samiec może zranić samicę ząbkowatymi wypustkami dzioba i pazurami. Samica może przechowywać nasienie do trzech lat i złożyć kilka zniesień po jednej kopulacji, a jedno zniesienie może mieć kilku ojców.

SKŁADANIE JAJ I ZNIESIENIA

Samica składa jaja od końca maja do połowy lipca, od zaledwie 4 do 15 jaj w zniesieniu, zależnie od wielkości i podgatunku (około 5 u wschodniego, 8 u środkowego i 12 u zachodniego). Większość samic składa 1-2 zniesienia w roku, pojedyncze nawet do 5. Samica kopie tylnymi kończynami gniazdo w kształcie kolby w miękkiej, piaszczystej, nasłonecznionej glebie i składa do niego jaja; następnie zasypuje dołek i opuszcza gniazdo. Praca trwa do czterech godzin. Samica musi zawsze mieć na części lądowej skrzynkę z ziemią lub piaskiem, także gdy jest trzymana pojedynczo, żeby miała gdzie kopać.

INKUBACJA

Jaja mają miękką, elastyczną skorupkę i są białe i porowate. Inkubacja trwa w naturze 72-80 dni i mniej więcej tyle samo w warunkach sztucznych; młode wychodzą w sierpniu i wrześniu. Płeć zależy od temperatury inkubacji: 23-27 °C w środkowej jednej trzeciej okresu inkubacji daje samce, a wyższe lub niższe temperatury dają samice, jednak ilość wody w gnieździe ma większe znaczenie dla przeżywalności, metabolizmu i wzrostu niż temperatura. Inkubuj jaja w 25-30 °C; wartość ta jest szacunkowa, ponieważ temperatura inkubacji w niewoli nie jest dla tego gatunku udokumentowana. W regionach północnych młode zimują w gnieździe i wychodzą następnej wiosny.

Czytaj więcej: Inkubacja jaj

ODCHÓW MŁODYCH

Młode od wyklucia radzą sobie same; rodzice nie opiekują się ani jajami, ani młodymi. Przez pierwszy tydzień do półtora tygodnia żyją z żółtka, a potem zaczynają jeść. W naturze rosną szybko i często podwajają swoją wielkość w ciągu pierwszego roku. Młode są głównie mięsożerne (zob. Pokarm).

Jedno młode można trzymać w zbiorniku z co najmniej około 40 litrami wody i częścią lądową, na której może całkowicie wyschnąć. Każde kolejne młode wymaga około 20 litrów wody więcej. Woda powinna mieć 24-29 °C i musi być kryjówka, miejsce do wygrzewania i UVB. Jeśli kilka młodych trzyma się razem, muszą być równej wielkości i wszystkie muszą dostawać pokarm.

Zdrowie i częste błędy

Żółwie ukrywają chorobę, więc zwracaj uwagę na zmiany. Regularnie waż i mierz zwierzę i prowadź dziennik masy, apetytu i zachowania. Objawy choroby: opuchnięte lub zapadnięte oczy, przechylanie się lub niemożność zanurzenia, otwarty pysk, piana lub bąbelki przy nozdrzach, nadmierne wygrzewanie się lub odmowa wchodzenia do wody, odmowa jedzenia, krzywy lub nieregularny wzrost, przebarwienia i rany na skórze lub pancerzu.

Typowe problemy i błędy w hodowli: - Brudna woda, gdy filtr jest za słaby albo woda nie jest podmieniana. - Niedobór wapnia oraz choroby kości i pancerza przy zbyt małej ilości UVB lub wapnia. - Połknięty plastik z sepii lub wystroju. - Za mała ilość wody, w której zwierzę nie może pływać ani wyjść z wody. - Przeciągi lub zbyt zimne powietrze, które mogą powodować infekcje dróg oddechowych.

Wszystkie gady mogą być bezobjawowymi nosicielami Salmonelli i zarażać ludzi. Myj ręce mydłem przed i po kontakcie ze zwierzęciem, wodą i sprzętem i nie pozwalaj dzieciom poniżej 5 lat brać zwierzęcia do rąk. Po ugryzieniu ranę należy płukać pod bieżącą wodą przez około pięć minut i oczyścić łagodnym mydłem; przy głębokich, krwawiących lub zaognionych ranach zgłoś się do lekarza.

Zgłoś się do weterynarza z doświadczeniem w leczeniu gadów, jeśli zwierzę traci na wadze, nie je, ma otwarty pysk lub wydaje się ospałe.

Zawsze pytaj kogoś, kto się zna

Ten poradnik to dobry punkt wyjścia, ale nie zastąpi doświadczenia. Zwierzęta są różne, a wielu najważniejszych rzeczy można się nauczyć tylko od ludzi, którzy od lat hodują dany gatunek. Porozmawiaj z hodowcą, doświadczonym terrarystą lub weterynarzem, który zna gady i płazy, zanim kupisz zwierzę - i ponownie, gdy coś wygląda niepokojąco.

Pełny poradnik z mapą i aktualizacjami: herpy.org/pl/zolwie/chrysemys-picta